

UUM JOURNAL OF LEGAL STUDIES

<http://e-journal.uum.edu.my/index.php/uumjls>

How to cite this article:

Awal, M. N. A., Samuri, M. A. A., Sham, M. F., & Zainol, N. I. (2021). Hak kanak-kanak dalam institusi tahanan menurut instrumen antarabangsa dan perundangan Malaysia. *UUM Journal of Legal Studies*, 12(2), 283-305. <https://doi.org/10.32890/uumjls2021.12.2.12>

**HAK KANAK-KANAK DALAM INSTITUSI
TAHANAN MENURUT INSTRUMEN
ANTARABANGSA DAN PERUNDANGAN MALAYSIA**

*(Children's Rights in Detention Centres
Pursuant to International Instruments and
the Malaysian Legal Framework)*

¹Noor Aziah Mohd Awal, ²Mohd Al Adib Samuri,
³Fariza Md Sham & ⁴Nurul 'Izzah Zainol

¹Faculty of Law and Institute of Islam Hadhari,
Universiti Kebangsaan Malaysia

¹Malaysia and Human Rights Commission of Malaysia,
Kuala Lumpur, Malaysia

^{2&3} Faculty of Islamic Studies and Institute of Islam Hadhari
Universiti Kebangsaan Malaysia Malaysia

⁴Faculty of Law, Universiti Kebangsaan Malaysia, Malaysia

⁴Tetuan Asyraf & Associates, Kajang, Selangor, Malaysia

¹Corresponding author: al_adib@ukm.edu.my

Received: 30/8/2020 Revised: 6/1/2021 Accepted: 16/1/2021 Published: 5/7/2021

ABSTRAK

Hak asasi kanak-kanak yang ditahan di institusi tahanan hendaklah dijamin dan dipenuhi tanpa diskiriminasi. Institusi tahanan bukan

sahaja berfungsi sebagai tempat menjalani perintah tetapi ia seharusnya berfungsi sebagai medium pemulihan bagi kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Walaupun kanak-kanak tersebut telah dilucutkan hak kebebasannya atas pelanggaran undang-undang, mereka tidak seharusnya dinafikan hak-hak asasi manusia yang diperuntukkan dalam instrumen-instrumen hak asasi antarabangsa. Oleh itu, artikel ini bertujuan untuk menganalisis hak kanak-kanak dalam institusi tahanan yang dijamin dalam instrumen antarabangsa dan peruntukan undang-undang di Malaysia. Kajian ini mendapati masih wujud kelompondan peruntukan undang-undang mengenai hak kanak-kanak dalam institusi tahanan yang mungkin boleh membawa kepada pengabaian hak-hak tersebut. Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dengan menganalisa dokumen berbentuk instrumen antarabangsa yang berkaitan dengan hak kanak kanak di institusi tahanan serta pemakaiannya di Malaysia. Dapatan kajian ini penting bagi memberi panduan kepada pembuat dasar dan penggubal undang-undang Malaysia bagi membuat pembaharuan undang-undang yang menjamin hak kanak-kanak di institusi tahanan.

Kata kunci: Hak asasi manusia, hak kanak-kanak, institusi tahanan, sistem keadilan jenayah.

ABSTRACT

Children's rights in detention centres should be ascertained without any discrimination. A detention centre not only serves as a place of execution but it should serve as a medium of rehabilitation for children in conflict with the law. Although these children have been deprived of their liberty, they should not be denied to exercise their basic human rights sanctions in international human rights instruments. Thus, this article aims to analyse all rights of children in detention centres according to international instruments and the Malaysian legal framework. This study used a qualitative approach employing document analysis on international instruments related to the rights of children in detention centres and their application in Malaysia. This study found that there are lacunas in Malaysian law with regard to children's rights in detention centres that may cause oversight of such rights. This finding is significant for policymakers in reforming the law to guarantee children's rights in detention centres.

Keywords: Human rights, children's rights, detention centres, juvenile justice system.

PENGENALAN

Kanak-kanak yang dilucutkan hak kebebasannya kerana ditahan di institusi tahanan adalah golongan yang berisiko untuk dinafikan hak-hak asasi mereka (Haydon, 2020; de Graaf, Christiaens, & Dumortier 2017). Apatah lagi mereka yang berada di dalam kawasan yang dikawal ketat dan tidak mudah diakses oleh sesiapa kecuali dengan kebenaran pihak berkuasa menjadikan pemantauan daripada pihak ketiga berkenaan hak-hak mereka di sebalik tembok tersebut sangat minima. Secara asasnya, kanak-kanak yang ditahan di institusi tahanan berhak menikmati hak asasi sepertimana kanak-kanak lain seperti hak untuk dilayan secara bermaruah dan berperikemanusiaan, hak akses kepada kemudahan kesihatan dan sanitasi, hak untuk beragama, hak untuk mendapat keadilan undang-undang, hak kepada pendidikan dan latihan kemahiran, hak kepada sukan dan rekreasi, hak lawatan keluarga dan hak pembebasan awal atau pengampunan. Namun begitu, setelah menyoroti kajian lepas yang membincangkan hak-hak banduan dewasa di Malaysia yang dibahaskan secara umum tanpa memfokuskan kepada hak tahanan kanak-kanak yang pastinya berbeza dengan mengambil kira faktor fizikal, mental dan emosi kanak-kanak. Sebahagian kajian juga hanya membincangkan program pendidikan di institusi tahanan dan kesannya terhadap pemulihan kanak-kanak di institusi tahanan (Vacca, 2008).

Bagi tujuan perbincangan yang lebih mendalam mengenai hak kanak-kanak di institusi tahanan, artikel ini akan membincangkan peruntukan mengenai instrumen-instrumen antarabangsa dan perundangan Malaysia. Secara umumnya, peruntukan berkaitan hak asasi manusia yang terdapat dalam Perlembagaan Persekutuan menjadi asas kepada perlindungan hak asasi tahanan di negara ini. Bagi tahanan di bawah Jabatan Penjara Malaysia, Akta Penjara 1995 (Akta 537) serta Peraturan-Peraturan Penjara 2000 terpakai kepada setiap banduan termasuk tahanan kanak-kanak yang menjalani perintah pemenjaraan. Manakala di peringkat antarabangsa, Deklarasi Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR) merupakan instrumen hak asasi manusia yang menjadi panduan umum kepada semua negara.

Instrumen-instrumen antarabangsa yang menjadi rujukan berkenaan hak asasi tahanan kanak-kanak adalah Konvensyen Hak Kanak-Kanak (KHKK), Deklarasi Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR), Perjanjian

Antarabangsa Mengenai Hak Sivil dan Politik (ICCPR), ‘*UN Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice*’ (*The Beijing Rules*), *UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners* (*The Mandela Rules*), dan *The UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* (*JDL*). Malaysia, sebagai negara ahli bagi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB), mendokong falsafah, konsep dan norma hak asasi manusia yang terkandung dalam UDHR (Attorney General’s Chambers of Malaysia n.d.). Dalam masa yang sama, Malaysia juga merupakan negara pihak bagi instrumen antarabangsa bagi hak kanak-kanak iaitu KHKK. Walaupun Malaysia bukan negara pihak bagi ICCPR, perlindungan hak sivil dan politik telah digariskan dalam Perlembagaan Persekutuan. Begitu juga instrumen antarabangsa lain seperti *Beijing Rules*, *Mandela Rules* dan *JDL* merupakan resolusi yang dicapai dalam himpunan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB). Resolusi-Resolusi ini tidak mengikat negara ahli PBB untuk menjadikannya sebahagian undang-undang negara berkenaan. Namun, ia merupakan garis panduan asas kepada negara ahli dalam memperuntukkan undang-undang yang berkaitan dengan tahanan termasuk kanak-kanak. Meskipun resolusi-resolusi ini tidak mengikat negara ahli, namun Kaedah-Kaedah yang terkandung di dalamnya cukup komprehensif dalam menjadi tanda aras kepada pencapaian pelaksanaan hak asasi tahanan di peringkat nasional (Kovačević, 2013). Semua peruntukan undang-undang antarabangsa di Malaysia hanya akan terpakai sekiranya Parlimen membuat pindaan pada undang-undang domestik yang berkaitan.

Dalam konteks kanak-kanak di institusi tahanan di Malaysia, undang-undang atau Kaedah yang terlibat adalah Akta Kanak-Kanak (2001) (Akta 611), Akta Penjara 1995 dan Peraturan-Peraturan Penjara (2000). Bagi maksud perbincangan di sini, yang dimaksudkan kanak-kanak dalam institusi tahanan adalah kanak-kanak yang telah menerima perintah mahkamah untuk ditahan di institusi tahanan iaitu di penjara atau pusat koreksional (Sekolah Integriti), Sekolah Henry Gurney (SHG), Sekolah Tunas Bakti (STB) dan Asrama Akhlak. Perbincangan ini juga merangkumi hak kanak-kanak yang belum disabitkan bersalah atau menjalani tempoh reman tetapi diarahkan untuk ditahan di institusi-institusi tersebut.

Sehubungan itu, artikel ini menganalisis secara mendalam hak kanak-kanak dalam tahanan berdasarkan instrumen antarabangsa yang dinyatakan di atas serta sejauh mana pemakaiannya menurut perundangan Malaysia.

INSTITUSI TAHANAN BAGI KANAK-KANAK DI MALAYSIA

Institusi tahanan adalah suatu tempat tahanan untuk kanak-kanak menjalani perintah Mahkamah sebagaimana yang diperuntukkan dalam Seksyen 91(f) dan 91(h) Akta 611 dan Seksyen 46 Akta 611. Dalam erti kata lain, kanak-kanak yang didapati bersalah dan wajar dilucutkan hak kebebasannya hendaklah ditahan di tempat tahanan menurut peruntukan undang-undang yang ada (Seksyen 58 Akta 611). Menurut Akta 611, tempat tahanan termasuklah sekolah-sekolah yang diluluskan sepertimana dalam Seksyen 65(1) Akta 611, Asrama Akhlak (Seksyen 61 Akta 611), Sekolah Henry Gurney (SHG) (Seksyen 73 Akta 611) dan penjara. Di Malaysia, Sekolah yang diluluskan juga dikenali sebagai Sekolah Tunas Bakti (STB). STB ditadbir di bawah Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) yang menerima kemasukan kanak-kanak melalui Perintah Mahkamah di bawah Seksyen 46 Akta 611 dan Seksyen 91(f) Akta 611 (Al-Adib Samuri et al., 2012; Samuri et al., 2013). Terdapat beberapa kategori institusi tahanan kanak-kanak di Malaysia seperti berikut:

(a) Asrama Akhlak

Mahkamah boleh memerintahkan seorang kanak-kanak dimasukkan di asrama Akhlak di bawah Seksyen 46(1) atas permintaan ibu bapa atau penjaganya atas alasan ibu bapa atau penjaganya tidak dapat menjalankan kawalan yang sepatutnya ke atas kanak-kanak tersebut. Mahkamah hendaklah memerintahkan kanak-kanak tersebut ditahan di asrama Akhlak tidak lebih dari 12 bulan. Walau bagaimanapun, Seksyen 62 Akta 611 melarang kanak-kanak yang berumur 10 tahun dan ke bawah dihantar ke asrama Akhlak. Menurut kajian Ministry of Women and Community Development dan UNICEF (2013), terdapat kanak-kanak yang didapati bersalah melakukan kesalahan turut dihantar ke Asrama Akhlak bagi menjalani tempoh reman sebelum dibawa ke hadapan Mahkamah.

(b) Sekolah yang Diluluskan

Sekolah yang diluluskan ditubuhkan di bawah seliaan JKM yang lebih dikenali sebagai STB. Berbeza dengan Asrama Akhlak, STB ditubuhkan bagi mengendalikan kanak-kanak yang didapati bersalah

dan sesuai dipulihkan melalui pemulihan keinstitutionan dan melalui ajaran tata tertib (Seksyen 67(b)(ii) Akta 611), selain daripada permintaan ibu bapa atau penjaga itu sendiri yang tidak dapat mengawal tingkah laku kanak-kanak tersebut di bawah Seksyen 46 Akta 611. Manakala dari sudut jenis kesalahan, kanak-kanak yang diperintahkan ditahan di STB adalah mereka yang tidak melakukan kesalahan serius sehingga memperuntukkan hukuman pemenjaraan. Tempoh tahanan yang perlu dijalani di STB adalah tempoh 12 bulan ke 3 tahun menurut Seksyen 67(2) dan 67(4) Akta 611 mengikut budi bicara Lembaga Pelawat. Sebagaimana larangan kanak-kanak berumur 10 tahun dan ke bawah ditahan di Asrama Akhlak, begitu juga larangan tersebut dinyatakan secara jelas bagi kanak-kanak yang ditahan di STB (Seksyen 66 Akta 611).

(c) Sekolah Henry Gurney

Kanak-kanak yang didapati bersalah melakukan kesalahan yang memperuntukkan hukuman penjara hendaklah dihantar ke SHG sekiranya ia memenuhi kriteria dalam Seksyen 75(c) Akta 611. Tiada kanak-kanak yang berumur 14 tahun dan ke bawah boleh ditahan di SHG (Seksyen 74 Akta 611). Berbeza dengan STB, kanak-kanak yang ditahan di SHG adalah mereka melakukan kesalahan jenayah serius dan penahanannya adalah suai manfaat dengan kanak-kanak tersebut bagi memulihkan akhlaknya dan membanteras jenayah. Menurut kajian Ministry of Women and Community Development & UNICEF (2013), secara praktikalnya, penghuni di SHG ditempatkan secara bersama tanpa mengira umur. Ini bermakna, mereka yang berumur 14 tahun didapati bercampur dengan pesalah muda berumur 18 tahun ke 21 tahun. Selain itu, SHG juga menerima kanak-kanak yang tidak terkawal tingkah laku daripada STB atas kesalahan cubaan melarikan diri daripada STB di bawah Seksyen 71(3)(b) Akta 611.

(d) Pemenjaraan / Sekolah Integriti

Seksyen 96(2) Akta 611 secara tidak langsung menyatakan perintah pemenjaraan hendaklah menjadi pilihan terakhir sekiranya mahkamah berpendapat kanak-kanak yang berumur 14 tahun dan ke atas boleh diperlakukan dengan apa-apa perintah lain dalam Seksyen 91 Akta 611. Manakala kanak-kanak yang berumur di bawah 14 tahun tidak boleh diperintahkan menjalani hukuman pemenjaraan di penjara/

Sekolah Integriti. Kajian Ministry of Women and Community Development & UNICEF (2013) menunjukkan bahawa kanak-kanak yang berumur 16 tahun dan ke atas adalah yang paling ramai ditahan di penjara walaupun masih terdapat kanak-kanak yang berumur antara 14 tahun hingga 16 tahun turut ditahan di sana. Hukuman mati tidak boleh dikenakan kepada kanak-kanak yang didapati bersalah melakukan jenayah yang membawa hukuman mati (Seksyen 97 Akta 611). Sebaliknya, kanak-kanak tersebut perlu melalui hukuman pemenjaraan selama mana diperkenankan oleh Yang di-Pertuan Agong atau Yang Dipertua Negeri (Seksyen 97(2)(a)(b) Akta 611) dikenali sebagai Tahanan Limpah Kurnia Sultan (TLS). Oleh kerana mereka menjalani perintah pemenjaraan tanpa ada tempoh masa tertentu, Lembaga Hakim Pelawat hendaklah mengkaji semula kes mereka sekurang-kurangnya setahun sekali dan mengesyorkan kepada Yang di-Pertuan Agong atau Yang Dipertua Negeri untuk dibebaskan atau dilanjutkan tempoh tahanan (Seksyen 97(4) Akta 611).

HAK KANAK-KANAK DALAM INSTITUSI TAHANAN

(a) Hak kepada Pendidikan

Konsep '*Education for All*' atau pendidikan untuk semua yang dilaungkan oleh *United Nation United Nation Educational, Scientific and Cultural Organization* (UNESCO) menjamin semua kanak-kanak tidak kira latar belakang termasuk kanak-kanak di institusi tahanan berhak mendapat pendidikan. Bahkan hak kepada pendidikan ini diiktiraf menjadi sebahagian hak asasi dalam Perkara 26 UDHR. Hak ini seterusnya dijamin dalam Perkara 28 KHKK yang memperuntukkan negara pihak hendaklah mengiktiraf hak kanak-kanak mendapat pendidikan dan menyediakan peluang pendidikan yang sama ke atas semua kanak-kanak. Kedua-dua peruntukkan dalam konvensyen antarabangsa ini mengiktiraf hak pendidikan untuk semua khususnya kepada semua kanak-kanak tanpa ada pengecualian dan menggesa negara pihak mewajibkan pendidikan sekolah rendah secara percuma.

Manakala, jaminan hak kepada pendidikan dalam tahanan secara khusus diperuntukkan dalam *The Beijing Rules*, *Mandela Rules*, dan *JDL*. Menurut *Beijing Rules*, kanak-kanak yang ditahan sama ada ditahan reman atau yang telah dijatuhi hukuman hendaklah diberikan

hak kepada pendidikan dengan menimbangkan tahap umur, jantina dan personaliti mereka (Kaedah 13.5 dan 26.1 dan 26.2 *Beijing Rules*). Bagi memastikan pendidikan yang sepatutnya diterima oleh kanak-kanak di dalam institusi tahanan, Kaedah 26.6 *Beijing Rules* menuntut kerjasama antara kementerian atau jabatan tertentu untuk memastikan tahanan kanak-kanak menerima pendidikan akademik dan vokasional yang diiktiraf supaya mereka tidak ketinggalan dari segi akademik setelah dibebaskan.

The Mandela Rules turut terpakai ke atas kanak-kanak yang ditahan di institusi tahanan (*Observation 4*) walaupun secara umumnya Kaedah ini terpakai kepada banduan dewasa. Hak kanak-kanak terhadap pendidikan dalam tahanan diperuntukkan secara jelas dalam *Mandela Rules* dalam Kaedah 4 bahagian *Basic Principles* dan Kaedah 64. Kaedah ini mewajibkan setiap institusi tahanan hendaklah menyediakan perpustakaan yang dilengkapi dengan buku bertemakan santai dan pendidikan yang secukupnya.

Jika *Mandela Rules* terpakai untuk tahanan dewasa dan juga kanak-kanak, *JDL* merupakan Kaedah khusus berkaitan sistem keadilan jenayah kanak-kanak yang diterima pakai pada tahun 1990. Kaedah 38 hingga 42 *JDL* tersebut memperuntukkan kaedah-kaedah mengenai hak tahanan kanak-kanak terhadap pendidikan dan latihan vokasional. Antaranya adalah pendidikan yang disediakan hendaklah bersesuaian dengan keperluannya untuk kembali ke masyarakat (Ahmed, 2019). Pendidikan melalui persekolahan di luar institusi tahanan hendaklah dibenarkan dengan dibimbing oleh guru berkelayakan. Pendidikan lanjutan hendaklah disediakan dan sebarang maklumat tahanan kanak-kanak tidak dibenarkan tertera pada sijil pendidikan bagi mengelakkan stigma masyarakat pada masa depan. Perpustakaan hendaklah disediakan dengan pelbagai jenis bacaan dan boleh diakses secara maksima oleh penghuni. Latihan kemahiran vokasional hendaklah disediakan bersesuaian dengan keperluan pasaran pekerjaan di luar dan tahanan kanak-kanak hendaklah diberi kebebasan untuk memilih jenis kemahiran yang diminati.

Manakala dalam konteks perundangan Malaysia, Perkara 12 Perlembagaan Persekutuan menjamin hak pendidikan secara sama rata kepada semua tanpa mengira agama, bangsa, jantina dan latar belakang. Manakala, hak pendidikan kepada tahanan kanak-kanak

dinyatakan secara khusus dalam Seksyen 65 Akta 611. Kaedah 38 Kaedah-Kaedah Sekolah Henry Gurney 1949 menyatakan peruntukan hendaklah dibuat bagi mewujudkan kelas pendidikan untuk kebaikan semua penghuni. Manakala Kaedah 39 pula menyatakan suatu perpustakaan hendaklah disediakan dalam tiap-tiap institusi, dan tiap-tiap penghuni hendaklah dibenarkan mempunyai buku perpustakaan tidak lebih dari tiga buah dan bertukar-tukar buku dengan seberapa kerap yang boleh dilaksanakan. Peraturan 151(1) Peraturan-Peraturan Penjara 2000 menyatakan setiap penjara hendaklah mewujudkan program pendidikan dengan kemudahan yang lengkap untuk banduan yang tertentu mengikut pada masa lapangnya untuk memperbaiki kelulusan akademik mereka melalui kursus koresponden, pengajian persendirian atau latihan kraftangan. Kelihatannya peruntukan ini perlu dipinda dengan perubahan cara pembelajaran yang lebih inovatif dan terkini seperti pembelajaran atas talian bagi membolehkan kanak-kanak mendapat akses pendidikan menggunakan teknologi masa kini. Tambahan pula, pendidikan yang disediakan bukanlah sesuatu yang diwajibkan kepada semua banduan (Peraturan 151(3)) dan seharusnya dipinda agar semua banduan mendapat hak pendidikan terutama kanak-kanak. Hanya peruntukan mengenai pendidikan khusus bagi banduan buta huruf dalam masa yang ditentukan oleh Pegawai Yang Bertugas (Peraturan 151(2)) yang diberikan perhatian khas dalam Peraturan tersebut.

(b) Hak kepada Kemudahan Kesihatan, Perubatan dan Sanitasi

Kanak-kanak berisiko untuk mendapat penyakit sekiranya hak kepada kesihatan dan sanitasi tidak mencapai piawaian sepatutnya. Hak kepada kesihatan ini merangkumi kesihatan fizikal dan mental. Terdapat kajian yang menunjukkan bahawa kanak-kanak lebih terdedah kepada gangguan kesihatan mental oleh kerana berjauhan dengan keluarga dan sering menjadi mangsa buli (Mohan & Sorooshian, 2013; Youth Justice Board England, 2003). Pihak pengurusan institusi tahanan hendaklah menyediakan segala bentuk kemudahan kesihatan yang dapat memastikan kesihatan fizikal dan mental penghuninya terjaga. Hak kepada penjagaan kesihatan ini bermula dari aspek makan minum, tempat tidur/sel/dorm, bilik air, pakaian, dan akses kepada rawatan kesihatan. Manakala Perkara 24 KHKK memperuntukkan bahawa kanak-kanak seharusnya menikmati standard kesihatan yang

paling tinggi dan negara pihak hendaklah memastikan tiada kanak-kanak yang dinafikan hak penjagaan kesihatan sedemikian. *Beijing Rules* memperuntukkan tahanan kanak-kanak yang ditahan reman atau telah diperintahkan untuk ditahan di suatu institusi tahanan hendaklah mendapat penjagaan kesihatan yang secukupnya (Kaedah 13.5 dan 26.2 *Beijing Rules*). *JDL* menggariskan beberapa kaedah khas berkenaan penjagaan kesihatan dalam Kaedah 49 hingga 55. Sebaik sahaja tahanan kanak-kanak diterima masuk ke dalam institusi tahanan, kanak-kanak tersebut hendaklah diperiksa dari segi fizikal dan psikologinya oleh Pegawai Perubatan (Kaedah 27 *JDL*). Kaedah 31 *JDL* menuntut setiap institusi tahanan hendaklah dilengkapi dengan kemudahan kesihatan yang mencukupi.

Sel atau dorm hendaklah mempunyai kelengkapan untuk tidur yang memadai, bersih dan kerap ditukar ganti bagi menjamin kebersihan (Kaedah 33 *JDL* dan Kaedah 21 *Mandela Rules*). Oleh kerana peruntukan mengenai kelengkapan tidur yang umum tanpa sebarang perincian, ia membuka kepada keluwesannya dalam pentafsirannya, sekaligus menjejaskan hak kanak-kanak dalam memperoleh keperluan kelengkapan tidur yang sepatutnya. Alatan sanitasi hendaklah disediakan di fasiliti institusi tahanan dan mudah diakses oleh tahanan (Kaedah 32 *JDL*). Pengurusan institusi tahanan hendaklah memastikan penyediaan pakaian yang menjaga maruah, bersih dan sesuai dengan keadaan iklim setempat (Kaedah 36 *JDL* dan Kaedah 19 *Mandela Rules*). Namun begitu, peruntukan ini lompong kerana tidak memperuntukkan penyediaan pakaian berasaskan keagamaan. Pengurusan institusi tahanan hendaklah menyediakan jadual pemakanan yang bersesuaian dan memenuhi piawaian diet seimbang, bersih dan memenuhi kepercayaan agama dan budaya tahanan (Kaedah 37 *JDL* dan Kaedah 22 *Mandela Rules*). Namun begitu, peruntukan ini tidak menyatakan penyediaan diet pemakanan berasaskan keperluan kesihatan individu terutamanya kanak-kanak yang lebih terdedah kepada penyakit seperti alergic dan sebagainya. Selain daripada itu, air minuman yang bersih hendaklah sentiasa disediakan pada bila-bila masa (Kaedah 37 *JDL* dan Kaedah 22 *Mandela Rules*).

Hak penjagaan kesihatan tahanan hendaklah setaraf dengan komuniti di luar dan hendaklah ia dapat diakses secara percuma tanpa sebarang diskriminasi (Kaedah 24(1) *Mandela Rules*). Ini juga merangkumi keadaan tempat penginapan yang bersih, sesuai

dengan cuaca dan mempunyai pengudaraan dan pencahayaan yang mencukupi (Kaedah 13 *Mandela Rules*). Pengurusan institusi tahanan hendaklah menyediakan alatan sanitasi, kemudahan bilik air dan bekalan air yang bersih, dan alatan mandi untuk setiap tahanan bagi memastikan tahanan dapat membersihkan diri (Kaedah 15, 16 dan 18 *Mandela Rules*). Hak kepada penjagaan kesihatan berbentuk rawatan kesihatan dan kebersihan diperincikan dalam *Mandela Rules* bermula dari Kaedah 24 hingga Kaedah 36. Unit kesihatan khas hendaklah diwujudkan bagi menjalankan kerja-kerja rawatan kesihatan. Tahanan yang mempunyai penyakit berjangkit hendaklah diberikan rawatan rapi untuk mengelakkan penularan, tetapi tidak dinyatakan tentang pengasingan pesakit. Pegawai perubatan yang memiliki pengetahuan dalam bidang psikiatri hendaklah disediakan. Sekiranya penyakit tersebut memerlukan rawatan pakar, tahanan hendaklah dipindahkan ke hospital. Jika satu hospital diwujudkan dalam institusi, peralatan, perabot dan kelengkapan lain serta bekalan ubat-ubatan hendaklah bersesuaian bagi memberikan penjagaan dan rawatan perubatan kepada tahanan yang sakit, dan kakitangan hendaklah terdiri daripada pegawai terlatih yang sesuai ditempatkan. Selain itu, khidmat seorang pegawai pergigian yang berkelayakan hendaklah disediakan untuk setiap tahanan. Institusi juga perlu menyediakan kemudahan khas berkaitan keperluan penjagaan diri seperti tuala wanita yang bersih dan selamat untuk digunakan bagi tahanan wanita. Begitu juga sekiranya wanita tersebut mengandung atau menjalani tempoh berpantang selepas melahirkan bayi, kemudahan bagi menjalani proses tersebut hendaklah disediakan.

Namun begitu, Akta 611 hanya memperuntukkan undang-undang berkaitan tatacara pengendalian kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang bagi fasa pra-perintah sahaja. Bagi kanak-kanak yang ditempatkan di bawah seliaan Jabatan Penjara Malaysia seperti SHG dan Sekolah Integriti, Kaedah-Kaedah Penjara 2000 adalah terpakai ke atas kanak-kanak yang disebut sebagai banduan muda dalam kaedah tersebut. Terdapat perbezaan takrifan kanak-kanak dan banduan muda di bawah Akta 611, KHKK dan Peraturan-Peraturan Penjara 2000. Ini memberi kesan kepada percampuran kanak-kanak di bawah 18 tahun dengan banduan pesalah muda yang berumur 18 sehingga 21 tahun di dalam institusi tahanan. Peraturan-Peraturan Penjara 2000 memperuntukkan agar satu bilik sakit untuk banduan menerima rawatan hendaklah disediakan di dalam penjara (Peraturan

7). Banduan hendaklah dibenarkan mandi setiap hari melainkan atas arahan Pegawai Perubatan tanpa menyebut minimum berapa kali sehari (Peraturan 15). Banduan disediakan dengan dua helai pakaian dan hendaklah dipakai setiap masa dan hendaklah ditukar serta dibasuh setiap minggu (Peraturan 58). Sebaik sahaja banduan diterima masuk, mereka hendaklah diperiksa secara berasingan oleh Pegawai Perubatan dan rekod kesihatannya hendaklah direkodkan dan Pegawai Perubatan boleh mengatur supaya mana-mana banduan menjalani ujian perubatan sekiranya patut (Peraturan 18). Banduan yang mempunyai penyakit berjangkit hendaklah dirawat dan diasingkan daripada merebak ke banduan lain (Peraturan 20) dan peralatan tempat tidur hendaklah dijemur dan dibasuh seberapa kerap. Makanan banduan hendaklah mengikut skala diet yang diluluskan oleh Menteri Kesihatan (Peraturan 60).

(c) Hak Perlindungan Diri

Kanak-kanak dalam tahanan berhak untuk dilindungi daripada menjadi mangsa penderaan atau buli. Apatah lagi bagi kanak-kanak yang ditahan bersama pesalah muda yang berumur 18 tahun sehingga 21 tahun sepertimana di penjara, SHG dan Sekolah Integriti lebih berisiko untuk dibuli, didera atau dianiayai oleh tahanan lain. Hak perlindungan diri kanak-kanak dalam tahanan adalah termasuk perlindungan ke atas barangan peribadi yang disimpan ketika mendaftar masuk ke institusi tahanan. Jaminan keselamatan harta milik tahanan dan pemulangan semula hendaklah diberikan selepas tahanan dibebaskan (Kaedah 67 *Mandela Rules*). Hak perlindungan diri termasuk haknya untuk membuat aduan dan mendapat pembelaan apabila dianiayai atau menjadi mangsa buli. Sehubungan itu, kanak-kanak yang ditahan hendaklah diasingkan daripada banduan dewasa (Perkara 37(c) KHKK, Kaedah 11(d) *Mandela Rules*, Kaedah 13.4 dan 26.3 *Beijing Rules*, dan Kaedah 29 *JDL*, Seksyen 96(3) Akta 611).

Selain daripada pengasingan mengikut umur, tahanan kanak-kanak hendaklah diasingkan mengikut jantina (Kaedah 11(a) *Mandela Rules*) dan status kes. Tahanan yang belum disabitkan bersalah (reman) hendaklah diasingkan daripada tahanan yang telah disabitkan bersalah di bangunan yang berasingan (Kaedah 11(a) *Mandela Rules*). Namun begitu, proses pengasingan ini adalah mencabar dari sudut kekangan fasiliti dan kakitangan pusat tahanan yang

ditugaskan untuk menyelia tahanan. Kebanyakan institusi tahanan hanya mengasingkan sel tahanan, tetapi tidak mengasingkan tahanan ketika menjalani aktiviti dalam institusi tahanan. *Mandela Rules* turut meletakkan larangan yang sama dalam Kaedah 11(b) dan turut melarang percampuran pergaulan antara tahanan yang didapati bersalah dengan kesalahan sivil dan kesalahan jenayah (Kaedah 11(c) *Mandela Rules*). Di Malaysia, tahanan kanak-kanak dicampurkan dengan pesalah muda kerana Peraturan-Peraturan Penjara 2000 mentakrifkan banduan muda sebagai individu yang berumur di bawah 21 tahun sedangkan kanak-kanak adalah yang berumur di bawah 18 tahun. Kanak-kanak yang ditahan di mana-mana institusi juga tidak dikategorikan mengikut jenis kesalahan, namun bagi kanak-kanak yang ditahan reman, mereka ditempatkan secara berasingan dengan tahanan yang telah didapati bersalah. Manakala Peraturan-Peraturan Penjara 2000 hanya memperuntukkan pengasingan sel untuk banduan yang menjalani hukuman penjara dengan banduan yang didenda atas kesalahan tatatertib penjara (Peraturan 8 Peraturan-Peraturan Penjara). Percampuran pergaulan di antara tahanan dan didapati bersalah dan tahanan reman akan membuka ruang kepada pengaruh salah laku jenayah (*'criminal contamination'*) yang mengakibatkan objektif pemulihan tidak dapat dicapai.

Seterusnya, hak tahanan untuk membuat aduan termaktub dalam Kaedah 75 dan 76 *Beijing Rules* dan Kaedah 56 dan 57 *Mandela Rules* iaitu tahanan kanak-kanak hendaklah diberi peluang untuk membuat aduan kepada pihak atasan dan hendaklah mendapat maklum balas secepat yang mungkin. Elemen yang penting dalam hak membuat aduan adalah institusi tahanan hendaklah membuka saluran yang mudah dan cepat untuk membuat aduan dan pihak atasan hendaklah merahsiakan maklumat individu yang membuat aduan. Sekiranya aduan yang dibuat adalah berkaitan dengan pembulian, tindakan kejam dan tidak berperikemanusiaan, tindakan segera hendaklah diambil oleh pihak yang berautoriti (Kaedah 57(3) *Mandela Rules*). Peraturan 115, Peraturan-Peraturan Penjara 2000 memperuntukkan bahawa banduan boleh membuat aduan kepada Ketua Pengarah, Hakim Pelawat atau Pegawai yang Menjaga. Manakala tatacara atau prosedur aduan diperincikan dalam Peraturan 116 hingga 120 Peraturan-Peraturan Penjara. Peraturan 121 mewajibkan kesalahan tatatertib oleh banduan hendaklah dilaporkan serta merta dan hendaklah disiasat sebelum hari berikutnya. Walaupun Peraturan-

Peraturan Penjara 2000 tidak menyatakan jenis aduan yang boleh dibuat, penekanan kepada aduan mengenai kesalahan tatatertib hendaklah diambil tindakan dengan kadar segera. Seajar dengan peruntukan dalam Kaedah 57(3) *Mandela Rules*, kesalahan membuli dan mencederakan orang lain dikategorikan sebagai kesalahan besar tatatertib dalam Peraturan 123(h) Peraturan-Peraturan Penjara 2000 yang perlu diambil tindakan serta merta oleh pihak berkuasa.

(d) Hak Beragama dan Kepercayaan

Selain daripada aspek disiplin, psikologi, kemahiran dan sosial, aspek kerohanian juga merupakan salah satu aspek pemulihan di institusi tahanan. Hak beragama dijamin dalam Perkara 18 UDHR dan ICCPR termasuk hak ini turut dimiliki oleh kanak-kanak (Langlaude, 2007). Perkara ini diperuntukkan secara jelas dalam Perkara 14 KHKK di mana Negara-Negara Pihak hendaklah menghormati hak kanak-kanak kepada kebebasan berfikir, berhati nurani dan beragama. Selain itu, KHKK dan ICCPR juga mengiktiraf hak dan tanggungjawab ibu bapa dan penjaga untuk membimbing dan memandu kanak-kanak untuk mengamalkan agama dan kepercayaannya (Perkara 14(2) KHKK dan Perkara 18(4) ICCPR). Seterusnya Perkara 11 Perlembagaan Persekutuan menjamin kebebasan beragama bagi setiap warganegara meskipun menyatakan Islam adalah agama Persekutuan dalam Perkara 3 Perlembagaan Persekutuan. Namun begitu, Perkara 12(4) Perlembagaan Persekutuan menghadkan kebebasan menukar agama hanya bagi individu yang berumur 18 tahun dan ke atas. Manakala, bagi seseorang yang berumur di bawah 18 tahun agamanya ditentukan oleh kedua ibu bapanya atau penjaga.

Begitu juga bagi kanak-kanak yang menjalani perintah di institusi tahanan, hak beragama dan mengamalkan kepercayaan tidak terlucut berikutan dapatan bersalah (Manco, 2015). Bahkan hak beragama tersebut tetap dijamin walaupun di dalam penjara sebagaimana dalam Kaedah 66 *Mandela Rules*. Selain daripada itu, sekiranya terdapat sekumpulan penghuni yang menganut sesuatu agama dalam penjara, pihak penjara hendaklah membenarkan seorang guru agama dilantik dan membimbing mereka di dalam penjara (Kaedah 65 *Mandela Rules*). Seterusnya, hak beragama ini secara khususnya diperuntukkan ke atas tahanan kanak-kanak di institusi tahanan iaitu dalam Kaedah 48 *JDL* di mana hak beragama ini termasuk hak untuk menggunakan

kemudahan keagamaan yang disediakan di institusi tahanan, hak akses kepada bahan bacaan keagamaan dan alatan sembahyang. Begitu juga hak untuk dibimbing oleh guru agama yang berkelayakan yang dibenarkan untuk masuk secara berkala ke dalam institusi tahanan. Namun begitu, seorang tahanan kanak-kanak berhak untuk menolak untuk terlibat dalam sebarang aktiviti keagamaan yang dijalankan di penjara. Dengan kata lain, seorang tahanan kanak-kanak tidak boleh dipaksa untuk mengikuti program keagamaan yang dijadualkan oleh pengurus institusi tahanan (Kaedah 48 JDL).

Manakala di Malaysia, hak kebebasan beragama telah dijamin dalam Perkara 11 Perlembagaan Persekutuan, dan bagi kanak-kanak ia tertakluk kepada Perkara 12(4) sebagaimana yang dinyatakan di atas termasuk kanak-kanak yang ditahan di institusi tahanan. Maka, sebarang penukaran agama kanak-kanak tidak dibenarkan berlaku di institusi tahanan kecuali dengan kebenaran kedua ibu bapa atau penjaga kanak-kanak tersebut. Bagi kanak-kanak yang ditahan di institusi tahanan di bawah Jabatan Penjara Malaysia, Peraturan 145 hingga 150 Peraturan-Peraturan Penjara 2000 memperuntukkan secara khusus berkenaan hak beragama dan ajaran agama. Hak-hak ini termasuk hak untuk direkod status agamanya, hak untuk menukar agama dengan kebenaran Pegawai yang Menjaga, hak untuk menerima bimbingan dari guru agama, dan hak untuk disediakan bahan bacaan agama dan alatan keagamaan. Namun begitu, Peraturan-Peraturan Penjara 2000 tidak menyatakan klausa pengecualian mengenai hak penukaran agama bagi tahanan kanak-kanak yang mana ia hendaklah dengan kebenaran ibu bapa/penjaga kanak-kanak tersebut, bukannya Pegawai yang Menjaga. Walaupun Perkara 12(4) Perlembagaan Persekutuan telah melarang penukaran agama kanak-kanak tanpa kebenaran ibu bapa/penjaganya, ketiadaan larangan yang jelas dalam peraturan tersebut mungkin membuka ruang kepada pelanggaran larangan ini terutama bagi tahanan kanak-kanak yang terpisah hubungannya daripada ibu bapa dan apabila aktiviti keagamaan kumpulan majoriti aktif berjalan dalam institusi.

(e) Hak Layanan dan Pendisiplinan Bermaruah

Antara instrumen antarabangsa yang menjamin hak asasi banduan ICCPR dan *Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)*. Kedua-dua instrumen

ini melarang sebarang bentuk penyeksaan yang menyebabkan penderitaan tanpa perikemanusiaan atau menjatuhkan maruah kemanusiaan banduan. Larangan penyeksaan ini muktamad dan tidak ada sebarang pengecualian (Perkara 7 ICCPPR dan CAT). Namun, Malaysia bukanlah negara pihak bagi kedua-dua konvensyen tersebut dan ia tidak mengikat Malaysia untuk mematuhi kandungan di dalam konvensyen-konvensyen tersebut. Instrumen antarabangsa yang khusus melindungi hak kanak-kanak tidak terkecuali dalam memperuntukkan perlindungan daripada layanan yang kejam, tidak bermaruah dan tidak berperikemanusiaan ke atas kanak-kanak yang dilucutkan hak kebebasannya (Perkara 37 KHKK).

Seterusnya, instrumen antarabangsa lain yang memperincikan hak-hak tahanan ke atas layanan dan pendisiplinan bermaruah terkandung dalam Kaedah 36 hingga 49 *Mandela Rules*. Menurut Kaedah 45 *Mandela Rules*, sel pengasingan hanya boleh dilaksanakan dalam tempoh yang singkat dengan arahan pihak yang berautoriti dan bukannya menjadi sebahagian hukuman yang telah disabitkan di Mahkamah. Bagaimanapun, Kaedah 67 *JDL* melarang secara keras hukuman sel pengasingan dan diet terhad ke atas kanak-kanak atas apa-apa alasan sekalipun. Larangan menggunakan alat belenggu seperti gari ke atas kanak-kanak termaktub dalam Kaedah 64 *JDL* kecuali dalam keadaan yang sangat mendesak seperti menghalang daripada berlakunya kecederaan ke atas diri pelaku, ke atas orang lain dan memusnahkan harta.

Begitu juga Peraturan-Peraturan Penjara 2000 turut melarang penggunaan alat belenggu selain daripada 3 keadaan seperti yang terkandung dalam Peraturan 139 iaitu sebagai langkah berjaga-jaga agar banduan tidak melarikan diri, atas alasan perubatan, dan bagi menghalang banduan daripada mencederakan dirinya, orang lain atau memusnahkan harta. *JDL* dan Peraturan-Peraturan Penjara 2000 menekankan bahawa jika tahanan perlu digari, ia mestilah dengan kebenaran pihak berkuasa dan dalam tempoh yang singkat. Seterusnya, Kaedah 67 *JDL* melarang hukuman sebat dikenakan ke atas kanak-kanak yang melanggar peraturan institusi tahanan. Hak kepada layanan bermaruah ke atas tahanan bermula apabila seorang tahanan itu diterima masuk ke institusi tahanan iaitu pemeriksaan tahanan ketika proses penerimaan masuk hendaklah dilakukan dengan penuh bermaruah dan terhormat (Peraturan 11 Peraturan-Peraturan

Penjara 2000). Didapati bahawa Peraturan 131 Peraturan-Peraturan Penjara 2000 yang membenarkan hukuman sebat ke atas kanak-kanak dengan rotan yang ringan adalah bertentangan dengan Kaedah 67 *JDL*. Selanjutnya, Peraturan 55 membenarkan pengasingan banduan yang dilaporkan telah melanggar disiplin dan tatatertib penjara sementara menunggu hukuman (Peraturan 119 Peraturan-Peraturan Penjara 2000). Sekiranya terdapat aduan atau laporan mengenai salah laku tahanan, adalah menjadi tanggungjawab Pegawai yang Menjaga untuk melaporkan kesalahan yang dibuat dan menyiasat laporan tersebut tidak lewat dari hari yang berikutnya (Peraturan 121 Peraturan-Peraturan Penjara 2000).

Walaupun banduan tersebut dijatuhkan mana-mana hukuman pendisiplinan, ia tidak menafikan haknya untuk mendapat rawatan kesihatan. Bahkan sekiranya hukuman sebat hendak dikenakan ke atas banduan tersebut, ia perlulah mendapat syor daripada pegawai perubatan dengan melihat keadaan kesihatan banduan tersebut (Peraturan 126 Peraturan-Peraturan Penjara 2000). Selain daripada itu, banduan yang menjalani hukuman pengasingan hendaklah disediakan pakaian dan kelengkapan tempat tidur (Peraturan 126 dan 127 Peraturan-Peraturan Penjara 2000). Bagi banduan yang dikenakan hukuman diet terhad dalam sel pengasingan melebihi 3 hari, diet penuh hendaklah disediakan pada hari keempat hukuman dan hari-hari berikutnya (Peraturan 128 Peraturan-Peraturan Penjara 2000). Namun begitu, tiada dalam mana-mana peruntukan dalam Peraturan-Peraturan Penjara 2000 ini yang mengecualikan hukuman diet terhad ke atas tahanan kanak-kanak sebagaimana yang termaktub dalam Kaedah 67 *JDL*. Seterusnya, Peraturan 129 memperuntukkan bahawa hukuman pengasingan sel bagi kesalahan di dalam penjara tidak melebihi 90 hari setahun. Peraturan ini tidak mengecualikan kanak-kanak daripada hukuman pengasingan sel dan ini bertentangan dengan Kaedah 64 *JDL* yang melarang sama sekali hukuman pengasingan sel dilakukan ke atas tahanan kanak-kanak.

(f) Hak Lawatan Ibu Bapa/Keluarga

Kanak-kanak yang ditahan di institusi tahanan masih berhak untuk bertemu dengan kedua-dua ibu bapa atau penjaga melalui hak lawatan yang diberikan oleh institusi tahanan. Perkara 37(c) KHKK memperuntukkan secara jelas hak lawatan hendaklah

diberikan kepada kanak-kanak yang ditahan di institusi tahanan bagi mengekalkan hubungan kekeluargaan. Manakala, Kaedah 58 *Mandela Rules* memperuntukkan hak banduan untuk berkomunikasi dengan dunia luar dengan menerima lawatan keluarga atau kenalan, atau melalui surat menyurat dan komunikasi atas talian. Hak lawatan ini hendaklah diberikan kepada semua tahanan tanpa diskriminasi umur, jantina, agama dan bangsa (Kaedah 58(2) *Mandela Rules*). Kaedah 26.5 *Beijing Rules* memperuntukkan ibu bapa atau penjaga kanak-kanak yang dilucutkan hak kebebasannya hendaklah dibenarkan untuk melawat. Kaedah 59 hingga 61 *JDL* menggariskan beberapa perkara penting berkaitan hak tahanan kanak-kanak untuk berkomunikasi dunia luar iaitu tahanan kanak-kanak hendaklah dibenarkan berkomunikasi dengan ahli keluarga, kenalan dan sesiapa sahaja daripada organisasi dalam masyarakat. Setiap tahanan kanak-kanak juga hendaklah dibenarkan menerima lawatan berkala daripada keluarga seminggu sekali atau tidak kurang daripada sebulan sekali. Lawatan tersebut hendaklah menghormati privasi kanak-kanak tersebut bersama keluarga dan dibenarkan berkomunikasi tanpa had dan melalui sentuhan. Selain daripada itu, kanak-kanak dalam tahanan hendaklah dibenarkan menulis surat sebanyak 2 kali seminggu kepada sesiapa sahaja kecuali ia dihalang daripada berbuat demikian atas sebab keselamatan. Begitu juga kanak-kanak dalam tahanan berhak menerima balasan daripada surat yang ditulis ke luar.

Di Malaysia, secara praktisnya hak lawatan ibu bapa atau keluarga sememangnya dibenarkan sama ada di semua institusi tahanan. Pihak pengurusan penjara telah memperincikan garis panduan khas berkenaan Surat dan Lawatan kepada Banduan (Peraturan 86 Peraturan-Peraturan Penjara 2000). Banduan dibenarkan menerima lawatan selama 40 minit dan dibenarkan menghantar dan menerima surat mengikut peringkat banduan tersebut. Seterusnya hak lawatan tersebut boleh ditarik atau disekat kerana melakukan kesalahan dalam penjara atau sedang menjalani hukuman atas kesalahan tersebut (Peraturan 88 dan 89 Peraturan-Peraturan Penjara 2000). Semasa lawatan, pelawat tidak dibenarkan membawa makanan dari luar dan hanya dibenarkan membeli makanan di fasiliti penjara sahaja (Peraturan 99 Peraturan-Peraturan Penjara 2000). Walau bagaimanapun, tidak wujud peraturan khusus mengenai hak lawatan keluarga ke atas tahanan kanak-kanak memandangkan keterikatan kekeluargaan terutama ibu bapa/penjaga lebih akrab berbanding

banduan dewasa. Maka, peraturan yang lebih khusus dan munasabah berkenaan lawatan keluarga ke atas tahanan kanak-kanak sewajarnya diwujudkan bagi memastikan proses integrasi ke masyarakat selepas dibebaskan lebih mudah (Daniel McCarthy & Maria Adams, 201

(g) Hak Pembebasan Awal atau Pengampunan

Meskipun Mahkamah memerintahkan hukuman pemenjaraan hendaklah berjalan selama beberapa tempoh, kanak-kanak tersebut hendaklah diberikan peluang untuk dibebaskan awal atau mendapat pengampunan sekiranya ia memenuhi syarat-syarat tertentu. Namun begitu, hak pembebasan awal ini tidak diperuntukkan dalam mana-mana instrumen antarabangsa seperti hak-hak tahanan yang lain. Kaedah 95 *Mandela Rules* hanya menuntut ‘sistem keistimewaan’ hendaklah diwujudkan dalam institusi tahanan bagi tujuan galakan untuk menjaga tatatertib, tingkah laku dan komitmen ke atas program pemulihan dalam penjara. Akibat ketiadaan peruntukan ini, beberapa kes yang menuntut hak pembebasan awal di Mahkamah Hak Asasi Eropah (European Human Right Court) telah ditolak seperti dalam kes *Arydas Živulinskas v Lithuania* (2006), dan *Öcalan v Turkey* (2014).

Manakala di Malaysia, terdapat undang-undang yang memperuntukkan hak pembebasan awal ke atas kanak-kanak yang ditahan di institusi tahanan dalam Akta 611. Bagi kanak-kanak yang ditahan di sekolah yang diluluskan, Mahkamah memerintahkan mereka menjalani perintah selama 3 tahun (Seksyen 67(2) Akta 611). Namun begitu, kanak-kanak tersebut boleh dibebaskan awal melalui budibicara Lembaga Pelawat setelah menjalani perintah sekurang-kurangnya 12 bulan (Seksyen 67(3)(a)(b) dan Seksyen 67(4) Akta 611). Satu kajian yang telah dilakukan di SHG menunjukkan hak pembebasan awal ini diberikan dalam bentuk keistimewaan atau ganjaran ke atas tahanan tertentu (Syed Bidin et al., 2008). Ia bertepatan dengan Seksyen 75(3) (a)(b) Akta 611 yang memberikan kuasa kepada Ketua Pengarah Penjara untuk membebaskan awal kanak-kanak yang ditahan di SHG atas sebab-sebab tertentu seperti mendapat tawaran menyambung pelajaran di universiti atau kolej.

Bagi kanak-kanak yang ditahan di penjara, Peraturan-Peraturan Penjara 2000 memperuntukkan satu sistem keistimewaan diwujudkan dalam penjara bagi kepentingan kelakuan baik dan latihan ke atas

banduan (Peraturan 42). Manakala, Peraturan 40 Peraturan-Peraturan Penjara 2000 memberikan hak pembebasan awal sebanyak 14 hari awal dari tempoh hukuman bagi banduan yang berada di peringkat khas sekurang-kurang 2 tahun. Sebagaimana yang dibincangkan sebelum ini, kanak-kanak yang didapati bersalah bagi anak yang berada dalam kategori ini yang lebih dikenali sebagai tahanan TLS tidak mempunyai batas masa tempoh tahanan yang dilalui dan bergantung dengan syor Lembaga Hakim Pelawat untuk pembebasan. Lembaga Hakim Pelawat perlu mengkaji semula kes tahanan TLS sekurang-kurangnya sekali setahun dan mengesyorkan kepada Yang di-Pertuan Agong sama ada wajar dibebaskan awal atau dilanjutkan tempoh tahanan (Seksyen 97(4)(a)(b) Akta 611). Sudah tiba masanya kajian semula berkenaan tahanan TLS ini dilakukan memandangkan penahanan tanpa tempoh masa tertentu dilihat akan membuka ruang kepada penahanan yang lebih panjang daripada peruntukan pemenjaraan bagi banduan dewasa. Ia juga menyalahi prinsip pemenjaraan hendaklah menjadi pilihan terakhir dan sesingkat yang mungkin seperti yang terkandung dalam KHKK dan *JDL* (Mustaffa Awang et al., 2020). Ini kerana, program pemulihan ke atas kanak-kanak lebih berkesan dan impaknya dapat dilihat dengan lebih cepat berbanding banduan dewasa. Selain itu, tempoh tahanan yang lama dapat mempengaruhi pembentukan nilai diri kanak-kanak tersebut seterusnya menyebabkan stigma buruk ke atas mereka (Shohreh Mousavi et al., 2014). Kajian semula perlu dibuat berkenaan isu tahanan TLS yang mensyaratkan sekurang-kurangnya sekali lawatan Lembaga Hakim Pelawat dalam setahun kerana ia boleh menafikan hak kanak-kanak untuk pembebasan awal. Kajian juga wajar mengkaji kesan buruk pemenjaraan ke atas kanak-kanak dari sudut mental dan emosinya apatah lagi berada di dalam tahanan penjara dalam tempoh yang lama.

KESIMPULAN

Peruntukan undang-undang antarabangsa berkenaan hak kanak-kanak di institusi tahanan agak lengkap bagi menjamin kepentingan individu kanak-kanak di institusi berkenaan. Peruntukan instrumen antarabangsa itu juga memenuhi aspirasi KHKK yang menekankan tiada diskriminasi kepada kanak-kanak dan memberikan kanak-kanak hak untuk membangunkan diri mereka. Namun, terkecuali KHKK, semua instrumen ini tidak terpakai dalam konteks Malaysia,

sebaliknya menjadi panduan kepada pihak berkuasa di negara ini untuk memberikan hak kepada kanak-kanak di institusi tahanan. Bagi memastikan hak kanak-kanak di institusi tahanan dapat diberikan sebaiknya mengikut instrumen antarabangsa ini, Malaysia perlu membuat penambahbaikan undang-undang dan polisi berkaitan. Ketiadaan peruntukan undang-undang atau peruntukkan khusus berkenaan tatacara pengendalian tahanan kanak-kanak di institusi tahanan membuka ruang kepada pengabaian hak kanak-kanak di Malaysia. Ini kerana tiada perundangan bertulis yang boleh mengikat pihak-pihak seperti Jabatan Penjara dan JKM dalam menjaga hak asasi kanak-kanak di institusi tahanan.

Selain itu, Peraturan-Peraturan Penjara 2000 hanya terpakai kepada tahanan di bawah bidangkuasa Jabatan Penjara Malaysia sahaja. Sedangkan tahanan kanak-kanak turut menjalani perintah penahanan di institusi tahanan di bawah JKM seperti di STB dan Asrama Akhlak. Sekalipun telah wujud peraturan dalaman yang diguna pakai oleh institusi tahanan tersebut, ia bukan merupakan satu undang-undang yang digazetkan secara rasmi dan menjadi undang-undang yang mengikat institusi tersebut. Oleh itu, kajian ini mencadangkan satu undang-undang khusus berkenaan hak kanak-kanak kanak-kanak dalam institusi tahanan digubal dan diseragamkan pemakaiannya di semua institusi tahanan kanak-kanak dengan merujuk kepada garis panduan di dalam Beijing Rules, Mandela Rules dan *JDL*.

Di samping itu, terdapat beberapa instrumen yang berkaitan dengan hak asasi tahanan belum diratifikasi oleh kerajaan Malaysia yang boleh menyumbang kepada pencabulan hak tahanan kanak-kanak tanpa mendapat pembelaan yang sewajarnya. Maka, bagi sebuah negara pihak kepada Konvensyen Hak Kanak-Kanak, adalah amat wajar satu peruntukkan khusus berkaitan hak kanak-kanak dalam tahanan diwujudkan dalam Peraturan-Peraturan Penjara 2000 dan mestilah selaras dengan peruntukan instrumen antarabangsa. Peraturan ini boleh menjadi tanda aras dan panduan asas kepada semua institusi tahanan yang melibatkan kanak-kanak pada masa depan.

PENGHARGAAN

Kajian ini telah mendapat sokongan dan pembiayaan oleh Universiti Kebangsaan Malaysia melalui Geran Penyelidikan Pemerkasaan Hak Kanak-kanak di Institusi Tahanan di Malaysia (KRA 2017-034).

RUJUKAN

- Al-Adib Samuri, M., Kusrin, Z. M., Omar, A. F., Awal, N. A. M., & Md, F. (2012). Legal Issues in Sentencing Child Offenders in Malaysia. *Advances in Natural and Applied Sciences*, 6(7), 1093–1098. <https://doi.org/10.5539/ass.v10n4p93>
- Ahmed, R., Johnson, M., Caudill, C., Diedrich, N., Mains, D., & Key, A. (2019). Cons and pros: Prison education through the eyes of the prison educated. *Review of Communication*, 19(1), 69–76.
- Akta Kanak-Kanak 2001.
- Akta Penjara 1995 (Akta 537).
- Attorney General's Chambers of Malaysia (n.d.). *Human Rights*. Official Portal. http://www.agc.gov.my/agcportal/index.php?r=portal2/left&menu_id=L2YvK3oycE5FSlg1NGNmTGFJdINI dz09
- Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment .
- Convention on the Rights of the Child.
- Daniel McCarthy & Maria Adams. (2017). Prison visitation as human 'right' or earned 'privilege'? The differing tales of England/ Wales, and Scotland. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 39(4), 403–416. <https://doi.org/10.1080/09649069.2017.1390292>
- De Graaf, E., Christiaens, J., & Dumortier, E. (2017). Children behind Belgian bars: Rights and resistance against the pains of imprisonment. In *The United Nations Convention on the Rights of the Child* (pp. 611-633). Brill Nijhoff.
- European Court of Human Right. (2006, December 12). *Arvydas Živilinskas v Lithuania*. Application No. 34096/02. https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/35748/1/ISSN2029-0454_2016_V_9_1.PG_69-92.pdf
- European Court of Human Right. (2015) *Ocalan v Turkey*. Application No. 46221/99. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22item id%22:\[%22001-69022%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22item id%22:[%22001-69022%22])
- Haydon, D. (2020). Detained children: Vulnerability, violence and violation of rights. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 9(4), 16-30.
- International Covenant on Civil and Political Rights.
- J. S Vacca, (2008), Crime can be prevented if schools teach juvenile offenders to read. *Children and Youth Services Review*, (30), 1055-1062.

- Kaedah-Kaedah Sekolah Henry Gurney 1949.
- Kovačević, M. (2013). *International Standards in the Field of Criminal Sanctions and Measures for Juvenile Offenders* (Doctoral Dissertation). University of Belgrade, Faculty of Law, Belgrade.
- Langlaude, S. (2007). *The right of the child to religious freedom in International Law*. Leiden. The Netherlands: Brill Nijhoff.
- Manco, E. (2015). Detention of the child in the light of International Law-A commentary on Article 37 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Amsterdam Law Forum*, 7, 55-75.
- Ministry of Women and Community Development and UNICEF. (2013). *The Malaysian juvenile justice system: A study mechanism for handling children in conflict with the law*. UNICEF Malaysia.
- Mohan, S. B. V. R., & Sorooshian, S. (2013). Counseling and psychotherapy aid on the psychological poverty of the juvenile sex offenders in Malaysia. *The Social Sciences*, 8(3), 220-223.
- Mustaffa, A., Awang, M. B., Nawang, N. I., & Md Isa@Yusuff, Y. (2020). Preventive detention of children under Malaysian laws: A case for reform. *UUM Journal of Legal Studies*, 11(2), 97–116.
- Peraturan-Peraturan Penjara 2000.
- Perlembagaan Persekutuan Malaysia.
- Samuri, M. A. A., Kusrin, Z. M., Awal, N. A. M., Nor, A. H. B. M., Hamjah, S. B. H., & Ab Rahman, Z. B. (2013). The rehabilitation theory in adjudicating child offenders and its application in Malaysia. *Asian Social Science*, 9(15), 156.
- Mousavi, S., Yusof, M. J. Z., Dusuki, F. N., & Rastegari, B. (2014). A critical legal analysis on the minimum age of criminal responsibility in the new Islamic punishment Act of Iran. *UUM Journal of Legal Studies*, 5, 31–50.
- Bidin, S. S., & Haji Mohd Yusoff, M. (2008). Perubahan personaliti kesan Uslub Tabshir dan Indhar: Kajian kes di Sekolah Henry Gurney (SHG). *Jurnal Usuluddin*, 27, 41-59. <https://ejournal.um.edu.my/index.php/JUD/article/view/6328>
- Universal Declaration of Human Rights.
- United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice.
- United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners.
- United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty.